

Ανθρωπολογία της Ελληνικής Πόλης και Ευρωπαϊκή Ένωση

ΡΟΪΔΩ ΜΗΤΟΥΛΑ

Λέκτορας Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου Αθηνών

Περίληψη

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι να αναζητηθεί σε πρώτο στάδιο εάν η ελληνική κοινωνία τα τελευταία χρόνια γίνεται, ή έστω τείνει να γίνει πιο «ανθρώπινη» και εάν ξαναεστιάζει το ενδιαφέρον της στις ανθρώπινες αξίες και σε δεύτερο στάδιο να διερευνηθεί ποιος είναι ο ρόλος και η συμβολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε αυτό. Η όλη διερεύνηση αφορά στην πόλη και εξετάζονται οι βασικές πολιτικές της Ένωσης που αναφέρονται στο αστικό περιβάλλον άμεσα ή έμμεσα. Αρχικά, καταγράφεται η σημερινή κατάσταση στις ελληνικές πόλεις, οι οποίες αντιμετωπίζουν προβλήματα όχι μόνο στέγης, φτώχειας και ανεργίας, αλλά και υποβάθμισης περιβαλλοντικής και αισθητικής (κυρίως οι μεγαλופόλεις), λόγω μη σωστής χρήσης της ενέργειας, κακής οργάνωσης των μεταφορών, έλλειψης κυκλοφοριακού σχεδιασμού, προβλήματα πλημμυλούς προστασίας της ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, κακής πολεοδομικής ή χωροταξικής πολιτικής κ.ά. Στη συνέχεια, εντοπίζονται οι αλλαγές ή βελτιώσεις που έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια στο ελληνικό αστικό περιβάλλον έτσι ώστε να διατυπωθούν συμπεράσματα σχετικά με τη συμβολή της Ε.Ε. σε αυτό.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο άνθρωπος και η ποιότητα της ζωής του όλο και περισσότερο τα τελευταία χρόνια αποτελούν επίκεντρο πολλών συζητήσεων και δράσεων. Για να εξασφαλιστεί όμως αυτή η ποιότητα, απαιτείται αντιμετώπιση πολύπλοκων προβλημάτων που καλύπτουν ένα ευρύτατο φάσμα ενεργειών που ξεκινά από έρευνες και πολιτικές που έχουν σχέση με την υγεία, την παιδεία και την απασχόληση και φτάνει μέχρι την προστασία του περιβάλλοντος και την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Πράγματι, θέματα όπως η καταστροφή του περιβάλλοντος, η εξάντληση των φυσικών πόρων, οι ανεξέλεγκτες διακυμάνσεις των πληθυσμών, η ανεργία, η βία, η φτώχεια, η εξάλειψη των πολιτιστικών και ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των λαών είναι μόνο μερικά από τα πολλά και σημαντικά προβλήματα που συνδέονται άμεσα με την ποιότητα ζωής του σύγχρονου ανθρώπου. Σε αυτά, θα πρέπει να προστεθούν και τα επιμέρους ζητήματα που απαιτούν λύση, αν θέλουμε να μιλούμε για ανθρώπινες κοινωνίες, όπως είναι η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των ατόμων με ειδικές

ανάγκες, των ηλικιωμένων, των νέων ή ακόμα μεγάλου μέρους γυναικείου ή παιδικού πληθυσμού, ή άλλων επιμέρους ομάδων, οι οποίες γνωρίζουν τη δυστυχία, την κακομεταχείριση και την εκμετάλλευση.

Εν τούτοις, οι άνθρωποι όλο και περισσότερο συγκεντρώνονται στις πόλεις. [1] Το δεδομένο ότι οι πόλεις αποτελούνται από ομάδες ανθρώπων που ζουν οργανωμένα σε περιορισμένο και συγκεκριμένο χώρο, βασιζόμενοι σε ένα σύστημα θεσμών, που παράγουν και διανέμουν οικονομικά αγαθά και άλλες αξίες, σήμανε ότι οι κοινωνικές, οικονομικές, πολιτικές διαδικασίες μέσα στην πόλη, έχουν ταξινομηθεί με την πάροδο των χρόνων λειτουργίες και χρήσεις γης, σε διαφορετικούς γεωγραφικούς χώρους, μεγιστοποιώντας ή ελαχιστοποιώντας την πρόσβαση των πολιτών σε αγαθά όπως η κατοικία, η εργασία, η αγορά, το φυσικό περιβάλλον κ.ά. Οι πόλεις, λοιπόν, εκτός από συγκέντρωση ανθρώπων, αγαθών και κελυφών που εξυπηρετούν τις λειτουργίες τους, είναι και διανεμητικοί μηχανισμοί που στην εξελικτική τους πορεία, σε πολλές περιπτώσεις έχασαν τον έλεγχο και το επίκεντρο του σχεδιασμού τους ξέφυγε από τον άνθρωπο. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να προκύψουν όλα τα σημερινά προβλήματα που δυσκολεύουν, υποβαθμίζουν και συχνά απειλούν τη ζωή του πολίτη. [2]

Είναι αναμφισβήτητο γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια - έστω και καθυστερημένα μετά τα αδιαμφισβήτητα καταστροφικά αποτελέσματα της υλιστικής νοοτροπίας, η οποία χαρακτήρισε τον 20^ο αιώνα των δύο παγκοσμίων πολέμων, μετά τη φανατική προσήλωση στις μαζικές αντιμετωπίσεις (μαζική παραγωγή, μαζική κατανάλωση, μαζικές μεταφορές, μαζικές επικοινωνίες κ.ά.) - οι σύγχρονοι λαοί αφυπνίστηκαν και συνειδητοποίησαν ότι τα πάντα έχουν αξία μόνο όταν υπηρετούν τον άνθρωπο. Στόχος της παρούσας εργασίας είναι να διερευνηθεί κατά πόσο η ελληνική κοινωνία τα τελευταία χρόνια γίνεται, ή έστω τείνει να μεταλλαχθεί σε πιο ανθρώπινη, να ξαναεστιάζει το ενδιαφέρον της στις ανθρώπινες αξίες και ποιος είναι ο ρόλος και η συμβολή της Ε.Ε. σε αυτό. Η όλη διερεύνηση αφορά στην πόλη και εξετάζονται οι βασικές πολιτικές της Ένωσης που αναφέρονται στο αστικό περιβάλλον άμεσα ή έμμεσα. [3] Αρχικά, καταγράφεται η σημερινή κατάσταση στις ελληνικές πόλεις, οι

οποίες αντιμετωπίζουν προβλήματα όχι μόνο στέγης, φωταίχας και ανεργίας, αλλά και υποβάθμισης περιβαλλοντικής και αισθητικής (κυρίως οι μεγαλουπόλεις), λόγω μη σωστής χρήσης της ενέργειας, κακής οργάνωσης των μεταφορών, έλλειψης κυκλοφοριακού σχεδιασμού, προβλήματα πλημμυρούς προστασίας της ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, κακής πολεοδομικής ή χωροταξικής πολιτικής κ.ά. Στη συνέχεια, θα εντοπιστούν κάποιες αλλαγές ή βελτιώσεις που έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια στο ελληνικό αστικό περιβάλλον έτσι ώστε να διατυπωθούν συμπεράσματα σχετικά με τη συμβολή της Ε.Ε. σε αυτό.

2. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ, ΠΟΛΗ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Η Ε.Ε. είναι ένωση ευρωπαϊκών κρατών που στοχεύουν σε μία κοινή πολιτική, που αναφέρεται σε ένα ευρύ φάσμα θεμάτων. Βέβαια, αρχικά, μέλημα της δημιουργίας της, πράγμα που καταδεικνύει και η προγενέστερη ονομασία της ως Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ), ήταν κατά βάση η κοινή οικονομική πολιτική των κρατών μελών της, όπως η αγροτική πολιτική, η ενίσχυση του εμπορίου, των επιχειρήσεων και γενικότερα η ενίσχυση της οικονομίας, γιατί αυτό επέβαλαν οι ανάγκες της αγοράς. Θέματα που αφορούν αποκλειστικά τον άνθρωπο, το αστικό περιβάλλον και την ποιότητα της ζωής του σε αυτό, άργησαν να καταγραφούν ως βασικοί προσανατολισμοί της Κοινότητας. Με το πέρασμα όμως των χρόνων, η Κοινότητα εξελίσσεται και έρχεται να αναθεωρήσει, ή καλύτερα να βελτιώσει, πολλές από τις παλιές της κατευθύνσεις και προσανατολίζεται προς τις πόλεις και τον άνθρωπο. Σήμερα λοιπόν, ένας από τους βασικούς στόχους της είναι η επίλυση των προβλημάτων που ταλαιπωρούν το αστικό περιβάλλον και η προστασία και βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των ευρωπαίων πολιτών. [4]

Λαμβάνοντας υπόψιν ότι το μεγαλύτερο ποσοστό του ευρωπαϊκού πληθυσμού ζει σήμερα στις πόλεις και σύμφωνα με τον παραπάνω προσανατολισμό προς τον άνθρωπο και το περιβάλλον στο οποίο αυτός ζει, τέθηκαν βασικοί στόχοι για την αστική ανάπτυξη. Έτσι, επιδίωξη της Ένωσης, αλλά και κάθε χώρας μέλους που ανήκει σε αυτήν, είναι η “βιώσιμη ανάπτυξη των πόλεων”. [5] Μία ανάπτυξη δηλαδή που στοχεύει στην αειφορία, στη δυνατότητα συνεχούς και ελεγχόμενης απόδοσης των φυσικών και πολιτιστικών πόρων κάθε τύπου, με φροντίδα όχι μόνο για το παρόν, αλλά και για το παρελθόν και το μέλλον του. Η βιωσιμότητα αυτή αναφέρεται στο περιβάλλον, στην οικονομία, στον πολιτισμό. Όλα αυτά έχουν μεταφραστεί σε συγκεκριμένες πολιτικές και δράσεις που αναπτύχθηκαν και υλοποιήθηκαν συστηματικά τα τελευταία χρόνια, τόσο σε θεσμικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο.

Σε πρώτο στάδιο, επιχειρήθηκε ο εντοπισμός και η καταγραφή των βασικών προβλημάτων, που αντιμετωπίζει η σημερινή πόλη. Βίβλοι, λοιπόν, και ανακοινώσεις, έχουν ως βασικό τους αντικείμενο τα τελευταία χρόνια, την πόλη και τον ευρωπαϊκό πολίτη. [6] Άλλωστε, αυτό προέκυψε από ανάγκη, εφόσον για την επίλυση των προβλημάτων, θα έπρεπε να δοθούν βασικές κατευθυντήριες γραμμές. Με την πάροδο των χρόνων, έγινε απόλυτα κατανοητό ότι η έλλειψη αυτών των κατευθυντήριων γραμμών, δημιούργησε τη σύγχυση και αποπροσανατόλισε από την ύψιστη προτεραιότητα των περιβαλλοντικών και των κοινωνικών δεδομένων. [7]

Σήμερα, η Ε.Ε. στοχεύει στο να ξεπεραστεί η κρίση της υποβάθμισης του αστικού περιβάλλοντος στα κράτη μέλη και επιδιώκει τη βελτίωση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα, την προστασία των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων, τη μείωση των απορριμμάτων και την ανακύκλωσή τους, τη μείωση της ηχορύπανσης, την προστασία και βελτίωση της ποιότητας του δομημένου περιβάλλοντος, τη διάσωση και την ανάπτυξη της βιοποικιλότητας και του πρασίνου στις πόλεις, τον περιορισμό της ρύπανσης από τις μεταφορές και την προώθηση και χρήση φιλικότερων προς το περιβάλλον μέσων μεταφοράς, την ορθολογική χρήση της ενέργειας και την εξοικονόμησή της, την προώθηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ), την προστασία της ιδιαίτερης πολιτιστικής και αρχιτεκτονικής κληρονομιάς του κάθε τύπου κ.ά. [8]

Ένας άλλος παράλληλος στόχος της Ε.Ε. είναι η Περιφερειακή Ανάπτυξη. [9] Τα τελευταία χρόνια εντείνονται οι προσπάθειες, μέσω πολιτικών και χρηματοδοτήσεων, για την ενδυνάμωση των περιφερειών που η ανάπτυξή τους παρουσιάζει σοβαρή καθυστέρηση. Αυτό, γίνεται είτε σε επίπεδο θεσμικό με τη θέσπιση κανονισμών και οδηγιών στις οποίες οφείλουν να προσαρμοστούν όλα τα κράτη μέλη και οι περιφέρειες, είτε σε επίπεδο δράσεων μέσω χρηματοδοτήσεων και ενισχύσεων. Έτσι, πολλές πρωτοβουλίες έχουν λάβει χώρα τα τελευταία χρόνια, με κορυφαία αυτή των ΚΠΣ και με την αρωγή της Ε.Ε. κατασκευάζονται έργα υποδομής, ενισχύεται η τοπική βιομηχανία και η βιοτεχνία, καταπολεμείται η ανεργία. Επίσης, λαμβάνονται μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος, λαμβάνονται μέτρα και υλοποιούνται δράσεις για τη διάσωση και συντήρηση της πολιτισμικής και αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και προωθούνται νέοι βιώσιμοι φυσικοί πόροι, που αποτελούν αν όχι το βασικό, όμως ένα από τα βασικότερα στοιχεία ανάπτυξης ενός τόπου. Και όλα τα παραπάνω, βέβαια, με την ταυτόχρονη αφομοίωση και αποδοχή των νέων τεχνολογικών και επικοινωνιακών μέσων, τα οποία ενισχύουν την πραγματοποίηση των παραπάνω στόχων και συμβάλλουν στη μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού της κάθε περιοχής, αλλά και στην ενίσχυση της αρχής της συνεργασίας μεταξύ των διαφόρων περιοχών της Ένωσης. [10]

Παράλληλα, πρωταρχικός σκοπός της Ε.Ε. είναι η ολοκλήρωση της ελεύθερης και ενιαίας αγοράς [11], η οποία δίνει τη δυνατότητα ανάπτυξης του εμπορίου και της ελεύθερης μετακίνησης εργατικού δυναμικού, συμβάλλοντας

έτσι στη μείωση του ποσοστού της ανεργίας. [12] Όμως, οι ευκαιρίες για απασχόληση εξακολουθούν να είναι περιορισμένες, γι' αυτό και η Ελλάδα, όπως και κάθε χώρα μέλος, ενισχύει το έργο της Ένωσης, εφόσον αρκετά από τα έργα είναι συγχρηματοδοτούμενα. Με κοινοτικούς και εγχώριους πόρους (κρατικούς και ιδιωτικούς), οργανώνονται και πραγματοποιούνται προγράμματα που στοχεύουν στην αναγέννηση των αστικών περιοχών και στην ενίσχυσή τους. [13]

Οποιαδήποτε δράση της Ε.Ε. είναι απόλυτα προσανατολισμένη και καθορίζεται από το γενικότερο στόχο της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος. Σε ό,τι αφορά στο ανθρωπογενές περιβάλλον, έχει γίνει κατανοητό ότι η μέχρι σήμερα έλλειψη κατευθυντήριων προσανατολισμών ή περιορισμών, οδήγησε στη σημερινή υποβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος. Οι συγκεκριμένες κατευθύνσεις και περιορισμοί που τίθενται τα τελευταία χρόνια από την Ένωση δίνουν τη δυνατότητα ενός οργανωμένου σχεδίου με καλύτερη απόδοση, μειώνοντας έτσι τις πιθανότητες σφαλμάτων και καθυστερήσεων και τη συνολική δαπάνη των ενεργειών και όλα αυτά, με παράλληλη προστασία του περιβάλλοντος.

Με πρωτοβουλίες της Ε.Ε. σήμερα, τόσο σε θεσμικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο, λαμβάνονται υπόψη και προστατεύονται οι υδάτινοι πόροι, οι οποίοι καθημερινά δέχονται χιλιάδες απόβλητα. Ταυτόχρονα, προωθείται συνεργασία μεταξύ των κρατών - μελών και όλων των σχετικών οργανώσεων για να ελαττωθούν τα πιθανά εμπόδια των ευρωπαϊκών τοπικών προγραμμάτων ανάπτυξης. Επίσης, εντείνονται από την Ένωση οι προσπάθειες για τη βελτίωση και την εξασφάλιση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα, τη μείωση της ποσότητας των απορριμμάτων και την ανακύκλωσή τους, την ελαχιστοποίηση της ηχορύπανσης, την ενίσχυση της βιοποικιλότητας και την αύξηση της γλωρίδας στις πόλεις, την περιβαλλοντική διαχείριση στον τομέα της παραγωγής, την ορθολογική χρήση της ενέργειας, την εισαγωγή νέων μορφών ενέργειας, φιλικής προς το περιβάλλον. [14]

Το θέμα της ενέργειας έχει απασχολήσει σε μεγάλο βαθμό την Ε.Ε.. Η πρόωθηση των ΑΠΕ είναι μία από τις βασικές επιδιώξεις της Ένωσης με την παράλληλη δημιουργία ευρωπαϊκών ενεργειακών δικτύων και την ενίσχυση του ανταγωνισμού στην αγορά ενέργειας. Η Ένωση ενισχύει την έρευνα που αφορά στις ΑΠΕ, ώστε να βελτιωθεί η χρήση τους στους οικισμούς, στα νοικοκυριά, στη βιομηχανία. Ωστόσο, θα πρέπει να τονιστεί το γεγονός ότι οι μέχρι τώρα προσπάθειες προώθησης των ΑΠΕ έχουν ως στόχο την οικονομικότερη απόδοση και την καλύτερη τεχνολογία. Σχεδόν καθόλου δεν έχει απασχολήσει το θέμα της αισθητικής ένταξης [15] όλων των εγκαταστάσεων και εξοπλισμών των ΑΠΕ στο περιβάλλον και στη φυσιογνωμία των τόπων υποδοχής και λειτουργίας τους, όπως δείχνει η παντελής έλλειψη διάθεσης κονδυλίων προς την κατεύθυνση αυτή. Εντούτοις, ιδίως για την Ελλάδα, της οποίας η κλίμακα και το είδος των οικοσυστημάτων τόπων, όπως τα νησιά, παρουσιάζουν ιδιαίτερα μεγάλη ευαισθησία. Θα πρέπει το θέμα αυτό, λοιπόν, να αντιμετωπισθεί πολύ σοβαρά. [16]

Όσον αφορά στις μεταφορές, στο αστικό περιβάλλον

προωθούνται τα μέσα μαζικής μεταφοράς και κυρίως τα λιγότερο ρυπογόνα όπως το μετρό, τα λεωφορεία φυσικού αερίου, το τραμ, ο σιδηρόδρομος. Με την ενίσχυση των οικολογικών μέσων μαζικής μεταφοράς, θα μειωθεί η ατμοσφαιρική ρύπανση, η ηχορύπανση, το κυκλοφοριακό πρόβλημα και η γενικότερη δυσκινησία της πόλης.

Στον τομέα της τεχνολογίας και ιδιαίτερα της νέας τεχνολογίας, όπου η εξέλιξη είναι σήμερα ραγδαία, η Ε.Ε. αναπτύσσει μία σημαντική δραστηριότητα, καθώς έχει κατανοήσει ότι ο τομέας αυτός αποτελεί το βασικότερο κομμάτι της ανάπτυξης της ευρωπαϊκής οικονομίας. [17] Με την εισαγωγή νέων υπηρεσιών και εφαρμογών στο διαδίκτυο και στον τομέα της τηλεπικοινωνίας σε συνδυασμό με την εξειδίκευση και επιμόρφωση, ενδυναμώνεται και επιταχύνεται η βιώσιμη ανάπτυξη των περιφερειών και των πόλεων της Ε.Ε. Μέλημα της Ένωσης είναι η δημιουργία σωστής υποδομής στα μέσα πληροφόρησης και η υλοποίηση προγραμμάτων σχετικά με τα μέσα επικοινωνίας, τα οποία ενθαρρύνουν τη χρήση αυτών σε παιδιά και νέους, καθιστώντας τα προσπελάσιμα και προσβάσιμα στο ευρύ κοινό. Επίσης, στόχο αποτελεί η βελτίωση και η ενίσχυση των ήδη υπαρχόντων συστημάτων πληροφορικής και επικοινωνίας των οικισμών και των πόλεων. [18]

Η Ε.Ε., επίσης, είναι πλήρως ευαισθητοποιημένη σήμερα σε θέματα που αφορούν στη διατήρηση της φυσιογνωμίας και της αρχιτεκτονικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της πόλης, κατανοώντας ότι αυτά παίζουν σημαντικότατο ρόλο στη βιώσιμη ανάπτυξη και την ποιότητα ζωής των πολιτών. Ο άνθρωπος, γνωρίζοντας τις ρίζες του, ερχόμενος σε επαφή συνεχί με τον πολιτισμό του, μπορεί να γίνει πιο συνειδητοποιημένος και να πλάσει το χαρακτήρα του. Παραδειγματίζεται και εμπνέεται από την πολιτισμική κληρονομιά και το κοινό πολιτισμικό παρελθόν, που ανάγεται σε κοινό ευρωπαϊκό παρελθόν, ενισχύει τις αξίες της συνεργατικότητας και της αλληλεγγύης, προσφέροντας συνοχή στα μέλη της κοινότητας. Η Ένωση, λοιπόν, στοχεύει στο σεβασμό και την προστασία της πολιτισμικής και αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της κάθε πόλης, όταν υλοποιούνται έργα για τη βιώσιμη ανάπτυξή της. Κάθε προσπάθεια που γίνεται για τη βελτίωση του τρόπου ζωής της πόλης απαιτείται σήμερα να προσαρμόζεται στα πολιτισμικά και αρχιτεκτονικά δεδομένα της. Έτσι, με την αρωγή της Ένωσης, τα ήδη υπάρχοντα ιστορικά μνημεία και τα παραδοσιακά αρχιτεκτονικά σύνολα μπορούν να συντηρηθούν και να βελτιωθούν, τόσο αυτά όσο και ο περιβάλλον χώρος. Το κράτος και όλοι οι αρμόδιοι φορείς αφυπνίζονται και ενισχύονται για την προστασία των ιστορικών μνημείων μέσω προγραμμάτων και χρηματοδοτήσεων για τη συντήρηση και την αποκατάστασή τους. Επίσης, θα ήταν παράλειψη να μην αναφερθούμε και στις πρωτοβουλίες της Ένωσης για την ενίσχυση και διάσωση των παραδοσιακών επαγγελμάτων σε τοπικό επίπεδο, τα οποία απειλούνται με εξαφάνιση. [19]

Όλα τα παραπάνω ζητήματα που απασχολούν την Ε.Ε. για την πόλη, σε συνδυασμό με τη γενικότερη πολιτική για την καταπολέμηση της φτώχειας, αποτελούν σήμερα βασι-

κές πολιτικές και δράσεις της, έχοντας ως απώτερο στόχο τον άνθρωπο και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής του.

3. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΛΑΔΑ

Ήδη, επισημάνθηκαν κάποιες από τις βασικές πολιτικές της Ε.Ε. που έχουν άμεση σχέση με το αστικό περιβάλλον, τον άνθρωπο και τη βελτίωση της ποιότητας της ζωής του. Στη συνέχεια θα προσπαθήσουμε να καταγράψουμε τη σημερινή κατάσταση στις πόλεις και θα διερευνήσουμε πώς οι ευρωπαϊκές πολιτικές και δράσεις έχουν μεταφραστεί στην ελληνική πραγματικότητα.

Η Ελλάδα είναι μία από τις χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης που αντιμετώπισε πολλά προβλήματα προσαρμογής και σύγκλισης από την ένταξή της μέχρι σήμερα. Με το πέρασμα των χρόνων, κατάφερε μεν να συγκλίνει και να προσαρμοστεί στις απαιτήσεις της Ένωσης σε ικανοποιητικό βαθμό, αντιμετωπίζει όμως ακόμη σοβαρά προβλήματα όπως η ανεργία, αρκετές ελλείψεις στους κλάδους της εκπαίδευσης, της υγείας, των μεταφορών, περιβαλλοντικά προβλήματα κ.ά.

Ο Έλληνας κάτοικος της πόλης, σήμερα, συχνά είναι αναγκασμένος να ζει σε συνθήκες περιβαλλοντικής και αισθητικής υποβάθμισης. Η ηχορύπανση, η κυκλοφοριακή συμφόρηση, η δραματική μείωση των χώρων πρασίνου και δημόσιων χώρων, η κακή ή απύσχα πολεοδομική οργάνωση, είναι μέρος μόνο των περιβαλλοντικών προβλημάτων των ελληνικών πόλεων, ιδιαίτερα δε της Αθήνας. [20]

Το δομημένο περιβάλλον σήμερα έχει κατακλύσει την επιφάνεια των μεγάλων πόλεων και κυρίως των μεγαλουπόλεων. Το αστικό πράσινο περιορίζεται σε πάρκα και σε δενδροστοιχίες εκατέρωθεν μεγάλων δρόμων, ενώ το περιαστικό πράσινο έχει, επίσης, μειωθεί δραματικά με τη συνεχή επέκταση της οικοδόμησης (κυρίως της αυθαίρετης).

Η σωστή διαχείριση του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων αποτελεί βασικό πρόβλημα που καλείται να αντιμετωπίσει η ελληνική πόλη. Εκτάσεις γης, οι οποίες προορίζονταν για χρήση χλωρίδας, [21] κατακλύστηκαν από δομημένο περιβάλλον. Η γενικότερη σύσταση του περιβάλλοντος έχει αλλοιωθεί και οι ειδικοί μιλούν για μία μη αναστρέψιμη κατάσταση, η οποία θα βλάψει όλους τους ζωντανούς οργανισμούς. Ωστόσο, η τάση αστικοποίησης συνεχίζεται, όπως, επίσης, και η αποψίλωση δασών, το μπάζωμα των ποταμών και ρεμάτων και η αποξήρανση λιμνών.

Παράλληλα, υπάρχουν και άλλοι είδους κοινωνικο-οικονομικά προβλήματα που υποβαθμίζουν τις συνθήκες ζωής στην ελληνική πόλη. Ανθρώπινα δικαιώματα όπως η εκπαίδευση, η ποιότητα της διατροφής, η υγεία και η στέγη, δεν είναι απόλυτα εξασφαλισμένα. Ταυτόχρονα, η έλλειψη βασικών υποδομών και εξυπηρέτησεων, η αυξανόμενη βία και ο κοινωνικός αποκλεισμός, η ανεργία κ.ά., είναι πλήγματα που δε λείπουν από την κοινωνία της ελληνικής πόλης.

Παρ' όλα τα αρνητικά φαινόμενα που καταγράφονται

στο ελληνικό αστικό περιβάλλον, είναι αναμφισβήτητο γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια, ιδίως μετά την ένταξη της χώρας στην Ε.Ε., η μέριμνα του κράτους για όλα τα παραπάνω ζητήματα αυξήθηκε και πολλές πρωτοβουλίες αναζωογόνησης αναπτύσσονται. Συγχρόνως, δίνεται μεγαλύτερη βαρύτητα στην εικόνα των πόλεων και ιδιαίτερα της Αθήνας, η οποία, λόγω και των Ολυμπιακών Αγώνων έχει αυξημένες υποχρεώσεις βελτίωσης της εικόνας της. Αναβαθμίζονται τα ήδη υπάρχοντα πάρκα, ενώ σοβαρές προσπάθειες γίνονται και για τη δημιουργία νέων. Πολλά από τα παλιά κτίρια ανακαινίζονται και παραδοσιακές περιοχές αναπλάθονται. [22] Υλοποιούνται, επίσης, σημαντικά προγράμματα σχετικά με την αναβάθμιση και προστασία του περιβάλλοντος, ενώ έχουν ήδη εισαχθεί σχετικά μαθήματα στα σχολεία, που στοχεύουν στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών στα θέματα του περιβάλλοντος.

Ταυτόχρονα, στον τομέα των μέσων μεταφοράς, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται, αν όχι βελτίωση, τουλάχιστο εντεινόμενη προσπάθεια για βελτίωση. Η έστω και με 30 χρόνια καθυστέρηση κατασκευής του μετρό στην Αττική θεωρείται έργο ιδιαίτερα σημαντικό, καθώς μειώνει τις αποστάσεις, εξασφαλίζει χρόνο και βοηθά στη μείωση του κυκλοφοριακού προβλήματος και της ρύπανσης της ατμόσφαιρας, ενώ και η εισαγωγή των λεωφορείων φυσικού αερίου συντελεί στη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης. Επίσης, τα φτηνά και προσιτά εισιτήρια των μέσων μεταφοράς και ο συνεχής έλεγχος από τους αρμόδιους φορείς, καθιστά - στο μέτρο του δυνατού - καλύτερες τις συγκοινωνίες. Αυτό βέβαια δε σημαίνει ότι το κυκλοφοριακό πρόβλημα, η ηχορύπανση και η ρύπανση της ατμόσφαιρας εξαλείφθηκαν και ο Έλληνας πολίτης ζει σε ένα καθαρό και υγιές περιβάλλον. Όμως, χωρίς αμφιβολία, η αντιμετώπιση όλων αυτών των προβλημάτων αποτελεί όλο και περισσότερο αντικείμενο καθημερινής και εντεινόμενης ενασχόλησης και προσπάθειας. [23]

Όσον αφορά στους δρόμους και το οδικό δίκτυο, μπορούμε να ισχυριστούμε ότι υπάρχει αναμφισβήτητη προσπάθεια για τη βελτίωσή τους. Η Αττική οδός, η Εγνατία, οι περιφερειακές οδοί και οι νέες εφαρμογές βιώσιμης ανάπτυξης στο οδικό δίκτυο, υπόσχονται την ευκολότερη μετακίνηση των Ελλήνων πολιτών. Παράλληλα, οι νέες εγκαταστάσεις και εξοπλισμοί, όπως πχ. οι βελτιώσεις των ήδη υπαρχόντων φαναριών, τα οποία λειτουργούν και με ειδικό ήχο για τυφλούς και για τους ανθρώπους με δυσκολίες κινητικές, βοηθάει τη ζωή των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην πόλη. Συγκεκριμένα για τις ειδικές αυτές κοινωνικές ομάδες, σημειώνεται ότι πράγματι τελευταία έχουν γίνει κάποια έργα. Διαμορφώθηκαν ειδικές εγκαταστάσεις σε αρκετά μέσα μεταφοράς, έτσι ώστε να βοηθηθούν αυτά τα άτομα στην πρόσβαση. Επίσης, με ειδικά έργα τόσο στα δημόσια κτίρια (ράμπες, ειδικές τουαλέτες κ.ά.), αλλά και στους δρόμους (χαμήλωμα στα πεζοδρόμια στο ύψος των φαναριών κ.ά.) γίνονται προσπάθειες να διευκολύνεται η μετακίνησή τους. Βέβαια, υπάρχουν ακόμη σοβαρές ελλείψεις και αδυναμίες, η κυριότερη των οποίων έχει να κάνει με το πολιτισμικό επίπεδο του Έλληνα

πολίτη. Η έστω και προσωρινή στάθμευση των τροχοφόρων επάνω στα πεζοδρόμια και στις ράμπες των διαδρομών των ατόμων με ειδικές ανάγκες, κάνουν τις μετακινήσεις τους απαγορευτικές. Η έλλειψη όμως αγωγής του πολίτη, δεν είναι κάτι που μπορεί να διορθωθεί από τη μία στιγμή στην άλλη. [24] Όλα αυτά όμως, δε μπορούν να απαξιώσουν τις προσπάθειες, των οποίων το αποτέλεσμα αρχίζει να γίνεται όλο και πιο εμφανές στην ελληνική πόλη.

Η Ελλάδα έχει προχωρήσει στην υλοποίηση προγραμματικών που αφορούν στην ενεργειακή διαχείριση και επιδιώκει τη μείωση των εκπομπών που προκαλούν ρύπανση, ενώ παράλληλα ενθαρρύνει και προωθεί την ανάπτυξη και τη διάδοση των ΑΠΕ και των νέων και περιβαλλοντικά «καθαρών» τεχνολογιών. [25] Παράλληλα, με παρότρυνση από την Ε.Ε., δίνεται έμφαση στη συνεργασία μεταξύ των χωρών με σκοπό την ανταλλαγή γνώσης, εμπειρίας και εξειδίκευσης στα θέματα αυτά.

Σημαντική, επίσης, είναι η συμβολή της Ε.Ε. στην αφομοίωση και διάδοση της τεχνολογίας στον ελληνικό αστικό χώρο. Η άμεση αφομοίωση και σωστή χρήση της τεχνολογίας από την ελληνική κοινωνία σημαίνει αναβάθμιση της ποιότητας ζωής του Έλληνα πολίτη, επικοινωνία με τη διεθνή κοινότητα, άμεση πληροφόρηση, άνοδο του βιωτικού και πολιτισμικού επιπέδου και σε αυτό το σημείο η Ε.Ε. είναι πραγματικά αρωγός άμεσα σε θεσμικό και πρακτικό επίπεδο, αλλά και έμμεσα καθώς προωθεί την έρευνα με κάθε μέσο. Έτσι, και στα θέματα της τεχνολογίας, η Ε.Ε. έχει συντελέσει σημαντικά στη βελτίωση της κατάστασης στο ελληνικό αστικό περιβάλλον.

Όσον αφορά στην πολιτιστική κληρονομιά έχουν γίνει και εδώ βήματα προόδου. Η Ελλάδα έχει πραγματικά μία πλούσια κληρονομιά που αναφέρεται τόσο στο σύνολό της, όσο και στις επιμέρους περιοχές της. Το άρθρο 128 της Συνθήκης του Μάαστριχτ εγγυάται τη βοήθεια της Ε.Ε. για την προστασία της. Άλλωστε, αυτό διεφάνη τόσο από τις μέχρι σήμερα πολιτικές και δράσεις της, όσο και από το πρόγραμμα Culture 2000. Έτσι, σήμερα η γλώσσα, η θρησκεία, η κοινή καταγωγή, ο κοινός πολιτισμός και ο κοινός τρόπος ζωής μιας κοινότητας, προστατεύονται και αναδεικνύονται. Τα τελευταία χρόνια, έχουν αναληφθεί σημαντικές πρωτοβουλίες για την προστασία της αρχιτεκτονικής και πολιτιστικής κληρονομιάς. Φροντίζονται και συντηρούνται τα μνημεία και τα παραδοσιακά σύνολα, ενισχύονται οι προσπάθειες για την κατάρτιση και εκπαίδευση των ανθρώπων σε παραδοσιακά επαγγέλματα, ενημερώνονται περισσότερο οι πολίτες στα θέματα της προστασίας της πολιτιστικής και αρχιτεκτονικής κληρονομιάς.

Κλείνοντας, συμπερασματικά υπογραμμίζεται ότι η ελληνική πραγματικότητα λαμβάνει πλέον σοβαρά υπόψιν τον άνθρωπο και την ποιότητα της ζωής του και τείνει να τον καταστήσει κέντρο του σχεδιασμού σε οποιαδήποτε δράση μέσα στην πόλη. Γενικά, λαμβάνονται μέτρα που ως απώτερο στόχο έχουν τη βελτίωση της ζωής του ανθρώπου μέσα στην πόλη, στοχεύοντας στην παροχή στέγης, στην εξάλειψη της φτώχειας, στην ορθή διαχείριση του περιβάλλοντος,

της ενέργειας και των μεταφορών, στη βελτίωση των τεχνολογιών, της πληροφόρησης και επικοινωνίας. Η συμβολή της Ε.Ε. σε αυτά είναι ιδιαίτερα σημαντική.

Η Ελλάδα, με την καθοριστική βοήθεια που δέχεται από την Ευρωπαϊκή Ένωση τόσο σε θεσμικό, όσο και σε πρακτικό επίπεδο, μπορεί πραγματικά να φτάσει στο επιθυμητό αποτέλεσμα, δηλαδή στην επίτευξη των βιώσιμων πόλεων, προσαρμοσμένων σε κάθε περίπτωση και ανάγκη, με επίκεντρο τον άνθρωπο και την ποιότητα της ζωής του. Όμως, όπως και παλαιότερα έχουμε τονίσει, αυτό απαιτεί και τη συμμετοχή και προσπάθεια όλων και του καθενός ξεχωριστά. Άλλωστε, η πόλη είναι σύνολο πολιτών, δηλαδή σύνολο ανθρώπων, όχι μόνο κτιρίων. Η ελληνική πόλη ήταν πάντα μια “χώρα” [26]. Ένας τόπος δηλαδή, που οι πολίτες κάτοικοί της, αναπτύσσοντας ατομική και πολιτική συνείδηση συνέβαλαν στη δημιουργία μιας ξεχωριστής για κάθε πόλη συλλογικής συνείδησης, έκφραση της οποίας δεν είναι τίποτε άλλο από αυτό που ονομάστηκε “πολιτισμός”.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΑΝΑΦΟΡΕΣ

1. Στεφάνου Ι., Μητούλα Ρ., “**Η Παγκοσμιοποίηση, η Ευρωπαϊκή Ενοποίηση και η Φυσιονομία της Ελληνικής πόλης**”, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 2003.
2. Lefebvre Henri, “**Le droit a la ville**”, ed. Anthropos, Paris, 1967.
3. Μητούλα Ρ., “**Οι επιπτώσεις της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης στη φυσιονομία της ελληνικής πόλης**”, Διδακτορική Διατριβή Αρχιτεκτονικής Σχολής Ε.Μ.Π., Αθήνα, 2000.
4. Mitoula R., “**The Consequences of the European Union on the Physiognomy of the Greek City**”, Proceedings of the ISUF International Conference “The Planned City?”, Volume III, Uniongrafica Cocelli Editrice, Trani, 3-6 July 2003.
5. Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, “**Αειφόρος Αστική Ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Πλαίσιο Δράσης**”, Βρυξέλλες, 1998.
6. Στεφάνου Ι., Τσουδερός Ι., Μητούλα Ρ., “**Ο περιβαλλοντικός σχεδιασμός του χώρου και η περιβαλλοντική του διάσταση**”, εκδ. Ε.Μ.Π., Αθήνα, 2000.
7. Τόφλερ Αλμπιν, “**Νέες δυνάμεις - Γνώση, Πλούτος και Βία στις αρχές του 21ου αιώνα**”, εκδ. Κάκτος, Αθήνα, 1991.
8. Μητούλα Ρ., “**Βιώσιμη τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ανασυγκρότηση του ελληνικού αστικού περιβάλλοντος**”, Σημειώσεις Μαθήματος, Χαροκόπειο Παν/μιο, Αθήνα, 2003.
9. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, “**Στην υπηρεσία των περιφερειών**”, Υπηρεσία Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Δεκέμβριος, 2000.
10. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, “**Κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής για τα Προγράμματα Περιφερειακής Ανάπτυξης 2000-2006**”, Βρυξέλλες, Σεπτέμβριος 1999.
11. Ανακοίνωση της Επιτροπής “**Η Ανταγωνιστικότητα των Ευρωπαϊκών Επιχειρήσεων ενόψει της Παγκοσμιοποίησης - Πώς να την ενισχύσουμε**”, Βρυξέλλες 20.1.99.
12. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, “**Λευκή Βίβλος για την Ανάπτυξη, τον Ανταγωνισμό και την Απασχόληση**”, Βρυξέλλες 1992.
13. Αθανασόπουλος Γε.Κ., Μητούλα Ρ., “**Επιπτώσεις των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης επί της Αδτικής Ανασυγκρότησης και της Περιφερειακής Ανάπτυξης της Ελλάδας. Παρούσα κατάσταση - Προβλήματα - Προοπτικές**”, περιοδικό ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ, τεύχος No 25, Αθήνα 2001.
14. www.europa.eu.int, Βλ. Ευρωπαϊκή Ένωση, 5ο και 6ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον.

15. Κοσμόπουλος Π., “**Δοκίμιο Εισαγωγής στον Περιβαλλοντικό Σχεδιασμό**”, εκδ. University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2001.
16. Stefanou J., “**La physiognomie des lieux facteur primordial pour la protection de l'environnement**”, 2nd International Conference on Ecological protection of the planet Earth, Sofia Bulgaria, 5-8/6/03.
17. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, “**Ευρώπη... Ερωτήσεις και Απαντήσεις - Ο ανταγωνισμός στις τηλεπικοινωνίες: Γιατί; Πώς;**”, Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Αντιπροσωπεία στην Ελλάδα, Αθήνα, 1998.
18. Μητούλα Ρ., “**Νέες Τεχνολογίες στην Επικοινωνία και στην Πληροφορική: Οι επιδράσεις τους στη φυσιογνωμία της πόλης**”, περιοδικό Νέα Οικολογία, τεύχος 175, Ιούνιος 1999.
19. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, “**Οικοδομώντας την Ευρώπη των λαών. Η Ευρωπαϊκή Ένωση και ο πολιτισμός**”, Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Βρυξέλλες 2002.
20. Βλαστός Θ., “**Φτιάχνοντας πόλεις για ποδήλατο**”, Ε.Ε. Γενική Δ/ση Περιβάλλοντος και Αναπτυξιακή Εταιρία Δήμου Αθηναίων, Αθήνα, 2001.
21. Κασσιός Κ., “**Σχεδιασμός και διαχείριση του αστικού και περιαστικού πρασίνου της Αθήνας**”, Κεφάλαιο στο Συλλογικό Τόμο με τίτλο “Ένα μέλλον για την Αθήνα”, επιμέλεια Σ. Τσέτση, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 2003.
22. Καλαντίδης Γ., “**Η ανάπλαση του ιστορικού κέντρου της Αθήνας**”, εκδ. ΕΑΧΑ, Αθήνα, 2003.
23. Mitoula R., Patargias P., Abeliotis K., “**The transformation efforts in the city of Athens (Greece) towards environmentally friendly transportation**”, Proceedings of the 39th International Planning Congress “Planning in more Globalized and Competitive World”, Cairo, Egypt, 17-22 October 2003.
24. 4ο Πανελλαδικό Κοινωνικο-Τεχνικό Συνέδριο “**Προσβασιμότητα, προϋπόθεση στη δια βίου εξασφάλιση θετικής ποιότητας ζωής του πολίτη**”, Γλυφάδα 25-26/11/2000.
25. Στεφάνου Ι., Μητούλα Ρ., “**Ο ρόλος της Ενέργειας στο περιβαλλοντικό σχεδιασμό και την περιφερειακή ανάπτυξη**”, εκδ. Εργαστηρίου Πολεοδομικής Σύνθεσης Ε.Μ.Π., Αθήνα, 2002.
26. Στεφάνου Ι. & Συνεργάτες, “**Η φυσιογνωμία της ελληνικής πόλης**”, Έρευνα Εργαστηρίου Πολεοδομικής Σύνθεσης Ε.Μ.Π., εκδ. ΜΕΔΕΩΝ, Αθήνα 2000.

Extended summary

The anthropology of the Greek City and the European Union

ROIDO MITOULA

Lecturer of Harokopio University of Athens

Abstract

This paper aims to research whether recent years the Greek society has tended to be more "human" or to focus again its interest on the human values and to assess the role and the contribution of the European Union in this. The research is focused on the city. The paper studies the direct and indirect basic policies of the Union that refer to the urban environment. The current situation in Greek cities is recorded at the beginning of the paper. There are a lot of problems related not only to housing, poverty and unemployment, but also to environmental and aesthetic downgrading (especially in the big cities). Everything mentioned above is caused by bad use of energy, bad organization of transportation, lack of traffic design, faulty protection of historical and cultural heritage, bad urban or regional planning etc. In addition, the paper defines some changes or improvements that have emerged in recent years in the Greek urban environment, so as to outline conclusions which refer to the contribution of the E.U. to all relevant changes.

"Man" and the quality of his life are the center of researches and actions carried out by scientists and politicians during recent years. The securing of this quality of human life demands the confrontation of many complex problems that cover a wide spectrum of actions from health, education and occupation up to the protection of the environment and the cultural heritage.

Therefore, items like the pollution of the environment, the exhaustion of natural resources, the uncontrolled congestion of population, unemployment, violence, poverty, the effacement of cultural and special characteristics of people, are only some of the serious problems which are closely connected with the quality of the modern lifestyle. In addition, we have to include some other problematic issues which need a solution if we want to make "humane" societies. The improvement of the living conditions of the disabled, the elderly, the young, a big part of the female or child population or other categories of people who live in unhappiness, ill-treatment and exploitation.

On the other hand, people tend to gather in cities. Cities

consist of groups of people who live organized in limited and specific places and are based on an institution system. They produce financial and political processes within the city and they have classified functions and uses of land in different geographical places. All the above mean that very often the access to work, to the market, to the natural environment and others, is entirely restricted. So, apart from people, goods and buildings, cities are also distribution mechanisms. The modern city, in spite of its principle role - which is to serve man - has very often gone wide of this mark. As result of all this we have modern problems emerging and making difficult or degrading and very often threatening the life of citizens.

It is an undoubted fact that over the last years modern nations have awakened to the realisation that everything is important only insofar as it serves the people. This paper aims to research whether in recent years the Greek society has tended to be more "human" or to focus again its interest on the human values and to assess the role and the contribution of the European Union in this. The research is focused on the city. The paper studies the direct and indirect basic policies of the Union that refer to the urban environment. The current situation in Greek cities is recorded at the beginning of the paper. There are a lot of problems related not only to housing, poverty and unemployment, but also to environmental and aesthetic downgrading (especially in the big cities). Everything mentioned above is caused by bad use of energy, bad organization of transportation, lack of traffic design, faulty protection of historical and cultural heritage, bad urban or regional planning etc. In addition, the paper defines some changes or improvements that have emerged in recent years in the Greek urban environment, so as to outline conclusions which refer to the contribution of the E.U. all relevant changes.

Finally, it is underlined that Greek reality takes seriously in to account the man and the quality of his life and tends to establish them at the center of the urban design and any action in the city. Generally, Greek authorities take steps for the improvement of human life in cities, aiming at providing

housing, effacement of poverty, correct management of the environment, energy and transportation, improvement of technologies, information and telecommunication. In all the above, the contribution of the E.U. is very important.

Greece receives substantial help on a legislative and a practical level from the E.U. Nowadays it can really be led to a desirable situation so as to create sustainable cities adapted to the basic aim: man and quality of life. However,

it demands the participation and the effort of every citizen individually. Moreover, the city is the sum of its citizens, that is a sum of people and not only of buildings. The Greek city according to the Platonic theory, was always a “hora”. That is a land where its citizens, by developing an individual and political consciousness contributed to the creation of a separate collective entity for every city. The expression of this collective consciousness is called “civilisation”